

PRESENTACIÓ

Introducció: models europeus d'acollida a les infàncies i adolescències durant el segle XX

Introduction: European care models for young children and teenagers during the 20th century

Jordi Planella
jplanella@uoc.edu
Universitat Oberta de Catalunya (Espanya)

Data de recepció de l'original: març de 2012

Data d'acceptació: abril de 2012

Afrontar un monogràfic que estudiï els models europeus d'acollida a les infàncies i adolescències durant el segle XX era un tema pendent en les revistes especialitzades del sector. És cert que hi ha treballs monogràfics especialitzats en temàtiques concretes, en zones geogràfiques delimitades o sobre autors específics; restava una mirada més àmplia i oberta a un tema d'especial interès (entre d'altres cal destacar el número 14 d'aquesta mateixa revista, de juliol-desembre de 2009, que dedicà el monogràfic al centenari de la creació de les Juntes de Protecció a la Infància, 1908-2008, com també molts dels números de les revistes *Revue d'Histoire de l'Enfance Irrégulière, Déviance et Société, Enfance and Psy*, etc.), i aquesta mirada havia de contemplar, necessàriament, la seva dimensió històrica. Fet i fet, la història de l'educació social (en la seva mirada més àmplia o en la particular dels àmbits concrets) segueix essent un tema pendent. La manca d'un corpus més o menys estable (tal com passa amb la història de l'educació en general) fa que siguin necessàries les aproximacions parcials. El gir cap a carreres amb un caràcter molt més pràctic ha provocat que determinades formacions (amb un marcat caràcter de deix humanista) o hagin passat a un segon terme o hagin estat eliminades dels currículums

formatius dels educadors socials, i això pot derivar en una disminució dels interessos vers la història de l'educació social.

El monogràfic que presentem vol donar respostes a aquesta situació i afrontar la idea dels models des d'una perspectiva històrica. L'enfocament que hi hem donat no cerca oferir una mirada tancada a aquests models, sinó obrir camins de reflexió al voltant de diferents perspectives que han deixat empremta (positiva o negativa) en el decurs del segle on s'han situat. L'experiència dels models s'ha centrat en la vella Europa, perquè entenem que és en aquest context geogràfic on s'han gestat els grans canvis i una part significativa de les idees pedagògiques del segle XX. En aquest sentit el monogràfic està compost per cinc treballs marcadament diferents, escrits en diferents llengües i que exposen amb detalls experiències i autors que encarnen alguns dels models més rellevants.

El professor Segundo Moyano exposa les idees gestades per August Aichhorn i Siegfried Bernfeld en relació amb les formes d'atenció i protecció a les infàncies en el context austríac. Els dos autors han produït un notable interès en els investigadors de la pedagogia social, fet que ha propiciat la traducció de les seves obres principals. L'exercici que ens convida a fer aquest treball va més enllà de l'exposició cronològica i temàtica de les idees dels autors; l'autor del text ens convida a aterrar i a encarnar les idees pedagògiques del principi del segle i de mitjan segle XX en la praxi socioeducativa del segle XXI.

El professor de l'Haute École d'Études Sociales de Ginebra Joseph Coquoz ens presenta una recerca al voltant de la figura d'Adolphe Ferrière i la seva implicació pedagògica al Home-Chez-Nous. Creat l'any 1919, aquest centre de protecció a la infància ha estat un vaixell emblema de l'aplicació de la pedagogia activa al sector socioeducatiu. És l'any 1929 que Ferrière és cridat a donar suport a aquesta experiència i justament a aportar-hi algunes de les idees que l'han fet visibilitzar-se entre d'altres experiències semblants. Coquoz, des d'una perspectiva crítica, situa i desmitifica alguns dels imaginaris creats entorn de la institució i de l'autor.

La professora d'història contemporània de la Universitat de Saragossa i coordinadora del Seminario Interdisciplinar de Estudios sobre la Mujer, Ángela Cenarro, ens presenta els resultats de la seva recerca sobre el model educatiu de l'Auxilio Social falangista. A partir del recull de testimonis que varen viure la seva infància en centres d'Auxilio Social, l'autora exposa les vicissituds, els diferents entramats i la dura realitat del que representava ser nen en els sistemes de protecció a les infàncies del franquisme. Des de l'exercici de la violència (com a forma hegemònica per exercir el control) fins a pràctiques

d'aïllament, s'exposa la varietat de mètodes que han configurat aquest controvertit model pedagògic.

La professora de la Universitat de Vic Núria Simó presenta una recerca (feta arran de la seva estada a Estocolm) sobre Barnbyn Skå i l'experiència terapèutica del seu creador –Gustav Jonsson– amb infants que havien estat diagnosticats com a «irrecuperables». Partint de la impossibilitat del diagnòstic, Jonsson treballava amb la idea de millorar i readreçar les conductes violentes d'aquests infants. Deixant de banda el control i la vigilància dels infants, s'endinsaven en aspectes psicoanalítics del treball terapèutic, fent-hi participar les diferents famílies. Aquesta experiència, pionera al seu país, ha restat pràcticament desconeguda en el context de parla castellana.

El darrer article, escrit per mi mateix, ens apropa a la vida i l'obra del controvertit Fernand Deligny. Essent l'autor de referència de l'educació social de parla francesa, segueix pràcticament sense circular entre els estudiants, educadors en exercici i investigadors del camp socioeducatiu. La seva obra i la seva vida (impossibles de dissociar) es presenten com una configuració real d'un moviment, d'un procés de nomadisme pedagògic que no fa sinó conduir l'altre des de projectes estables a situacions «líquides» on cal qüestionar-se (de forma permanent) les institucions, els professionals, les polítiques socials. Deligny representa la cara més radical dels processos i «models» de protecció a les infàncies i adolescències del segle XX.